

_____ *hokimligi*
maktabgacha va maktab ta'limi
boshqarmasi

_____ *maktabgacha va*
maktab ta'limi bo'limi tasarrufidagi
___-umumiy o'rta ta'lim maktabi
geografiya fani o'qituvchisi

_____ *ning*
20__-20__-o'quv yilida 9-sinflar uchun
II chorak geografiya fanidan

DARS

ISHLANMALAR

O‘IBDO‘ _____

20__-20__-o‘quv yili 9-sinflar uchun geografiya fanidan taqvim mavzu rejasi

№	O‘tiladigan mavzular rejasi	Soati	Dars o‘tkazish muddati	Dars o‘tkazilgan sana
1.	Jahon metallurgiya va kimyo sanoati geografiyasi	1		
2.	Jahon mashinasozlik va yengil sanoati geografiyasi	1		
3.	Jahon dehqonchiligi geografiya. Jahon chorvachiligi va baliqchiligi geografiyasi	1		
4.	Jahon transporti geografiyasi. Xalqaro iqtisodiy aloqalar geografiyasi	1		
5.	Yevropaning geografik o‘rni, chegaralari va siyosiy xaritasi	1		
6.	Yevropaning tabiiy sharoiti va resurslari, aholisi. 2-BSB (50 ball)	1		
7.	Yevropa mamlakatlarining iqtisodiyoti.	1		
8.	Germaniya Federativ Respublikasi			
9.	Buyuk Britaniya va Shimoliy Irlandiya Birlashgan	1		
10.	Fransiya Respublikasi. 2-CHSB (40 ball)	1		

Sana:				
Sinf:				

Mavzu: Jahon metallurgiya va kimyo sanoati geografiyasi

Darsning maqsadi:

Ta'limiy maqsad: o'quvchilarga jahon va uning ayrim qismlariga xos betakror geografik xususiyatlarni ko'rsatib berish, ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot jarayoni va qonuniyatlari haqida batafsil ma'lumot berish

Tarbiyaviy maqsad: jahon va uning yirik mamlakatlari iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasiga doir zamonaviy bilim berish, mustaqil bilim olishga va uni amaliyotda qo'llashga o'rgatish.

Yer yuzasining katta qismlari qanday qilib tasvirlanishini va ulardan qanday foydalanish mumkinligini, yer yuzining tabiati, aholisi, uning xo'jaligini, insonning tabiatdan foydalanish va uni muhofaza qilish masalalarini tushuntirish.

Rivojlantiruvchi maqsad: jahonning siyosiy xaritasi, tabiiy resurslari, aholisi va xo'jaligi haqidagi umumiy ilmiy tasavvurni shakllantirish, jahonning yirik mintaqalari - Yevropa,

Osiyo, Afrika, Amerika va Avstraliyaning siyosiy xaritasi, tabiiy resurslari, aholisi va iqtisodiyotining o'ziga xos xususiyatlarini tushuntirib berish

O'quvchilarda shakllantiriladigan tayanch kompetensiyalar elementlari:

Axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi:

geografik adabiyotlardan samarali foydalana olish, ular asosida mavzuli axborotlarni tayyorlay olish, ommaviy axborot vositalari hamda Internet-saytlardan geografik mazmunga ega bo'lgan ma'lumotlarni topa olish va ularni tahlil qila olish.

Ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi:

dolzarb global, regional va mahalliy muammolarni tahlil qilish, ularning yechimiga oid ijodiy takliflarni ishlab chiqish, zamon va jamiyat talabidagi iqtisodiy, siyosiy va ekologik faollikka intilish va ahamiyatini anglash.

Dars turi: yangi bilim beruvchi, interfaol.

Dars jihozi: tarqatma materiallar, darlik, tarsviriy san'at turlariga doir ko'rgazmalar, rasmlar, qalamlar, rasm daftari.

Texnik jihozlar: proyektor, kompyuter, multimedia, slaydlar.

Darsning metodi: og'zaki, suhbat, amaliy va savol-javob.

Nazorat: o'quvchilarning darsda faolligi kuzatilib, hisobga olib boriladi.

Baholash: o'quvchilar bilimi reyting mezonlari asosida baholanib, dars oxirida e'lon qilinadi.

Darsning borishi:

№	Bo'limlar	Vaqt
1	Tashkiliy qism	3 daqiqa
2	O'tgan mavzuni mustahkamlash	5 daqiqa
3	Yangi mavzu bayoni	15 daqiqa
4	Yangi mavzuni mustahkamlash	10 daqiqa
5	O'quvchilarni rag'batlantirish. Darsni yakunlash.	10 daqiqa
6	Uyga vazifa	2 daqiqa
Jami		45 daqiqa

I. Tashkiliy qism: salomlashish, navbatchi axboroti, sinf va o'quvchilarning darsga tayyorgarligi tekshiriladi, o'quvchilar ehtiyojlari aniqlanadi.

II. O'tilgan mavzuni mustahkamlash. o'tilgan mavzu yuzasidan savol-javob o'tkazish, uy vazifasini bajarilishini ko'zdan kechirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Metallurgiya majmuasi sanoatning tayanch tarmoqlaridan biri bo'lib, rudalarni qazib oluvchi, ularni boyituvchi, metall va metall qotishmalarga ishlov beruvchi soha hisoblanadi. Mazkur majmua foydalanadigan xomashyo va ishlab chiqaradigan mahsulotlar xususiyatlariga ko'ra ikki mustaqil tarmoqqa - qora va rangli metallurgiyaga ajratiladi.

1. *Qora metallurgiyaning* asosiy mahsulotlari bo'lgan cho'yan va po'latdan turli sanoat tarmoqlari hamda qurilish sohasida ko'p foydalanadi. Ushbu sanoat tarmog'ida juda katta hajmdagi temir rudasi va

kokslanadigan ko‘mirdan foydalaniladi. Shu sababli dastlabki paytlarda tarmoq korxonalari, asosan, yirik temir rudasi va ko‘mir konlariga yaqin joylashtirilgan. FTI davrida tarmoqda yangi ishlab chiqarish texnologiyasiga o‘tish tufayli temir rudasi va ko‘mirni uzoq masofadan keltirish imkoniyatlari kengaydi. Natijada G‘arbiy Yevropada, Yaponiya, AQSHning qora metallurgiya korxonalari dengiz portlari atroflarida joylashtirila boshlandi. Jahon qora metallurgiya sanoatida hozirgi vaqtda xomashyo resurslarini yetkazib beruvchi, tayyor metall mahsulotlarini ishlab chiqaruvchi va ularni iste‘mol qiluvchi mamlakatlar guruhlari shakllangan. Jahonda qazib olinadigan temir rudasining asosiy qismi Xitoy, Avstraliya, Braziliya, Hindiston va Rossiya hissasiga to‘g‘ri keladi (80 % dan ortiq). Osiyo qit‘asi davlatlari qazib olinadigan temir rudasining deyarli 50 % ini yetkazib beradilar. Temir rudasini katta miqdorda import qiluvchi davlatlar - AQSH, Xitoy, Buyuk Britaniya, Yaponiya, GFR, Koreya Respublikasi kabilar hisoblanadi. Tayyor metall mahsulotlarini ishlab chiqarish jarayonida Osiyo davlatlarining yaqqol ustunligi sezilib turadi. Ayniqsa, Sharqiy Osiyo mintaqasi davlatlari bu sohada peshqadam. Bu davlatlar hissasiga ishlab chiqarilgan cho‘yanning 71 % i va po‘latning 60,3 % i to‘g‘ri keladi.

**Qora metallurgiya sanoatining yetakchi davlatlari
(2016-yil ma‘lumotlari)**

№	Cho‘yan ishlab chiqaruvchi yetakchi davlatlar	Miqdori, mln. t	Po‘lat quyish bo‘yicha yetakchi davlatlar	Miqdori, mln. t
1	Xitoy	701	Xitoy	808
2	Yaponiya	80,2	Yaponiya	105
3	Hindiston	63,7	Hindiston	95,5
4	Rossiya	51,9	AQSH	78,5
5	Koreya Respublikasi	46,3	Rossiya	69,8
	Jahon bo‘yicha	1165	Jahon bo‘yicha	1628

2. **Rangli metallurgiya** tarmoq sifatida murakkab ichki tuzilishga ega. U o‘z tarkibiga rangli metall rudalarini qazib olish va boyitish, toza metall va turli qotishmalar olish, ikkilamchi xomashyoni qayta ishlash kabi jarayonlarni o‘z ichiga oladi. Mazkur tarmoq 70 turga yaqin rangli metallarni qayta ishlashda, ular orasida alyuminiy, mis, qo‘rg‘oshin, rux ishlab chiqarish tarmoqlari ahamiyatlidir. Rangli metallurgiya tarmog‘i ishlab chiqarilgan mahsulotlari turli sohalarda qo‘llaniladi. Masalan, alyuminiy mashinasozlik (aviasozlik, elektrotexnika), qurilish, transport hamda keng iste‘mol uchun mo‘ljallangan maishiy buyumlar ishlab chiqarishda qo‘llanilsa, misdan elektr energetika, mashinasozlik kabi sanoat tarmoqlarida foydalaniladi. Jahon rangli metallurgiyasi rivojlanishining birinchi bosqichida xomashyo omili, yengil metallar ishlab chiqarishga talabning ortishi bilan (ikkinchi bosqich) energiya omili hal qiluvchi ta’sirga ega bo‘la boshladi. Shu bilan birga transport va iste‘molchi omillari ham tarmoqning rivojlanishida o‘z-o‘rniga ega. Rivojlanayotgan mamlakatlar rangli metallurgiyada xomashyo resurslarini yetkazib berishga, rivojlangan mamlakatlar esa iste‘molga tayyor rangli metallar ishlab chiqarishga ixtisoslashgan. Kimyo sanoati jahon iqtisodiyotining eng muhim tarmoqlaridan biri. Kimyo sanoati mahsulotlaridan iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida va aholi kundalik hayotida keng foydalaniladi. Kimyo sanoati tarmoqlari hududiy joylashuvda xomashyo (kimyo sanoatining barcha tarmoqlari), suv (kimyo sanoatining barcha tarmoqlari), energiya (neft-gaz kimyosi) omillarining ahamiyati katta. Jahon kimyo sanoatida to‘rt asosiy mintaqa ajralib turadi: *Sharqiy Osiyo, AQSH, G‘arbiy Yevropa, MDH davlatlari*.

IV. Yangi mavzuni mustahkamlash:

1. Metallurgiya sanoati korxonalarining hududiy joylashuviga qanday omillar ta’sir ko‘rsatadi?
2. Quyida ko‘rsatilgan davlatlarning qay birlari uchun qora metallurgiya xalqaro ixtisoslashuv sohasi hisoblanadi? 1) Xitoy; 2) Hindiston; 3) Rossiya; 4) Zambiya; 5) Argentina; 6) Germaniya.
3. Qaysi mintaqalar jahon kimyo sanoatining asosiy markazlari hisoblanadi?

V. Darsni yakunlash: o‘quvchini yutuq va kamchiliklarini muhokama qilish, rag‘batlantirish.

VI. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzuni to‘liq takrorlash va yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

O‘IBDO‘: _____

(imzo)

(sana)

Sana:				
Sinf:				

Mavzu: Jahon mashinasozlik va yengil sanoati geografiyasi

Darsning maqsadi:

Ta'limiy maqsad: o'quvchilarga jahon va uning ayrim qismlariga xos betakror geografik xususiyatlarni ko'rsatib berish, ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot jarayoni va qonuniyatlari haqida batafsil ma'lumot berish

Tarbiyaviy maqsad: jahon va uning yirik mamlakatlari iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasiga doir zamonaviy bilim berish, mustaqil bilim olishga va uni amaliyotda qo'llashga o'rgatish.

Yer yuzasining katta qismlari qanday qilib tasvirlanishini va ulardan qanday foydalanish mumkinligini, yer yuzining tabiati, aholisi, uning xo'jaligini, insonning tabiatdan foydalanish va uni muhofaza qilish masalalarini tushuntirish.

Rivojlantiruvchi maqsad: jahonning siyosiy xaritasi, tabiiy resurslari, aholisi va xo'jaligi haqidagi umumiy ilmiy tasavvurni shakllantirish, jahonning yirik mintaqalari - Yevropa, Osiyo, Afrika, Amerika va Avstraliyaning siyosiy xaritasi, tabiiy resurslari, aholisi va iqtisodiyotining o'ziga xos xususiyatlarini tushuntirib berish

O'quvchilarda shakllantiriladigan tayanch kompetensiyalar elementlari:

Kommunikativ kompetensiya:

o'zining mustaqil fikrini og'zaki va yozma tarzda ifoda eta olish, o'z g'oyalarini taqdim va himoya qila olish, guruhlarda ijodiy tarzda ishlay olish. Dunyoning yirik shaharlari va ular haqida xorijiy tillarda ma'lumot bera olish.

Axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi: :

geografik adabiyotlardan samarali foydalana olish, ular asosida mavzuli axborotlarni tayyorlay olish, ommaviy axborot vositalari hamda Internet-saytlardan geografik mazmunga ega bo'lgan ma'lumotlarni topa olish va ularni tahlil qila olish.

Dars turi: yangi bilim beruvchi, interfaol.

Dars jihozi: tarqatma materiallar, darlik, tarsviriy san'at turlariga doir ko'rgazmalar, rasmlar, qalamlar, rasm daftari.

Texnik jihozlar: proyektor, kompyuter, multimedia, slaydlar.

Darsning metodi: og'zaki, suhbat, amaliy va savol-javob.

Nazorat: o'quvchilarning darsda faolligi kuzatilib, hisobga olib boriladi.

Baholash: o'quvchilar bilimi reyting mezonlari asosida baholanib, dars oxirida e'lon qilinadi.

Darsning borishi:

№	Bo'limlar	Vaqqi
1	Tashkiliy qism	3 daqiqa
2	O'tgan mavzuni mustahkamlash	5 daqiqa
3	Yangi mavzu bayoni	15 daqiqa
4	Yangi mavzuni mustahkamlash	10 daqiqa
5	O'quvchilarni rag'batlantirish. Darsni yakunlash.	10 daqiqa
6	Uyga vazifa	2 daqiqa
Jami		45 daqiqa

I. Tashkiliy qism: salomlashish, navbatchi axboroti, sinf va o'quvchilarning darsga tayyorgarligi tekshiriladi, o'quvchilar ehtiyojlari aniqlanadi.

II. O'tilgan mavzuni mustahkamlash. o'tilgan mavzu yuzasidan savol-javob o'tkazish, uy vazifasini bajarilishini ko'zdan kechirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Mashinasozlik sanoatining asosiy vazifasi iqtisodiyotning hamma sohalarini mashina va asbob-uskunalar bilan ta'minlashdan iborat. Mashinasozlik majmuasi korxonalarining hududiy joylashuvida bir qator omillarning ta'siri mavjud. Ko'pgina tarmoqlarda bo'lgani kabi mehnat resursi omili korxonalar joylashuvida ahamiyatli hisoblanadi. Bundan tashqari, fan-texnika taraqqiyoti omili ham kuchli ta'sirga

ega bo‘lib, uning natijasida tarmoq ichida mahsulot ishlab chiqarish jarayonlarining tezlashuvi, samaradorlikning ortishi va ilmiy markazlar bilan integratsiyaning kuchayishiga olib keladi. FTI davrida jahon mashinasozligi fantalab tarmoqlardan biriga aylandi. Natijada, tarmoqning zamonaviy sohalari tez rivojlana boshladi. Shu bilan birga transport (infratuzilmaning rivojlanganligi), iste‘mol (talab va iste‘mol bozori xususiyatlari), xomashyo (og‘ir mashinasozlik korxonalarining qora metallurgiya markazlariga yaqinligi) omillari ta‘sir ham mashinasozlik korxonalarining hududiy joylashuvida e‘tiborga olinadi.

Mazkur sanoat tarmog‘i metallga ishlov berish sohasi bilan birga o‘z tarkibiga 200 dan ortiq ishlab chiqarish tarmoqlarni jamlaydi. Ular orasida kemasozlik, avtomobilsozlik, aviakosmik, elektronika va elektrotexnika sanoat tarmoqlari alohida ahamiyatga ega. Kemasozlik tarmog‘i mahsulotlari dengiz transportida xalqaro yuklarni tashishda katta ahamiyatga ega bo‘lib, Yaponiya, Koreya Respublikasi, Xitoy ushbu sohaning yetakchilari hisoblanadi. Avtomobilsozlik mashinasozlik sanoatining eng muhim tarmog‘i hisoblanadi. Jahonning 30 ga yaqin davlatlarida avtomobillar ishlab chiqarilib, ular orasida Xitoy, Yaponiya, Germaniya, AQSH, Koreya Respublikasi kabi davlatlar yetakchilik qiladi. Rossiya, AQSH, Fransiya, XXR, Yaponiya aviaraketa-kosmik sanoati rivojlangan davlatlar qatoridan o‘rin oladi.

Rivojlangan davlatlarda moliyaviy, fan-texnika imkoniyatlarining yuqoriligi sababli mashinasozlik sanoatining yirik ishlab chiqarish korxonalari aynan shu davlatlar hududida joylashgan. Shu bilan birga ushbu hududlarda jahonning 4 ta yirik mashinasozlik markazlari ham shakllangan. Ular orasida Shimoliy Amerika mintaqasi barcha mashinasozlik tarmoqlari rivojlanganligi bilan ajralib turadi. G‘arbiy Yevropa davlatlari ommaviy mashinasozlik mahsulotlari ishlab chiqarishga ixtisoslashgan bo‘lsa, Sharqiy va Janubi-sharqiy Osiyo davlatlari an‘anaviy mashinasozlik mahsulotlari bilan birga yuqori texnologiyaga asoslangan fantalab mahsulotlarni ishlab chiqaradi (radio-telemexanika, maishiy xizmat texnikasi). MDH davlatlari mashinasozligida og‘ir va o‘rta mashinasozlik katta o‘rin tutadi.

Yengil sanoat aholini keng iste‘mol mahsulotlari (mato, kiyim, poyabzal va boshqalar) bilan ta‘minlovchi sanoat tarmog‘i hisoblanadi. Ushbu tarmoq xomashyo sifatida, asosan, qishloq xo‘jalik mahsulotlaridan foydalanadi. Xomashyo, iste‘mol, mehnat resurslari omillari tarmoq rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Yengil sanoatda eng yetakchi tarmoqlar to‘qimachilik, tikuvchilik va charm-poyabzal tarmoqlari hisoblanadi.

To‘qimachilik sanoati ko‘p mehnat talab qiluvchi tarmoq bo‘lganligi sababli, ayni vaqtda arzon ishchiga boy rivojlanayotgan mamlakatlarda tez sur‘atlar bilan rivojlanmoqda. To‘qimachilikda, asosan paxta, jun, ipak, zig‘ir va kimyoviy (sun‘iy) tolalardan mato tayyorlanadi. So‘nggi yillarda mazkur sanoat mahsulotlari tarkibida sintetik tolali matolar ishlab chiqarish hajmi oshib bormoqda.

Jahon to‘qimachiligida beshta mintaqa shakllangan: *Sharqiy Osiyo, Janubiy Osiyo, MDH davlatlari, Yevropa va AQSH*. Agar Osiyo mintaqalarida paxta va ipak tolali matolar katta salmoqqa ega bo‘lsa, Yevropa va AQSHda asosiy o‘rinni sintetik tolali va trikotaj matolar egallaydi.

Tikuvchilik sanoati hozirgi kunda yengil sanoatning eng qimmat turdagi mahsulotlar ishlab chiqaruvchi tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Unda o‘zigaxos “moda markazlari” shakllangan bo‘lib, ular Parij, London, Berlin va Nyu-York shaharlaridir. Arzon ishchi kuchidan foydalanish imkoniyati mavjudligi sababli tikuvchilik sohasi korxonalari sekin-asta rivojlanayotgan mamlakatlarga ko‘chib o‘tmoqda. Charm-poyabzal tarmog‘i teriga ishlov berish va undan turli mahsulotlar ishlab chiqarishga ixtisoslashgan. Xitoy, Italiya, Hindiston, Ispaniya, AQSH, Fransiya kabi davlatlar mazkur tarmoqning yetakchi davlatlari hisoblanadi.

IV. Yangi mavzuni mustahkamlash:

1. Mashinasozlik sanoatining qanday tarmoqlari fan-texnika inqilobi davrida rivojlandi?
2. Qaysi davlatlar avtomobil ishlab chiqarishda yetakchilik qiladi?
3. Yengil sanoatning rivojlanishida xomashyo omili qanday ahamiyatga ega?
4. Rivojlangan davlatlar va rivojlanayotgan davlatlar yengil sanoati bir-biridan qay jihatlariga ko‘ra farq qiladi?

V. Darsni yakunlash: o‘quvchini yutuq va kamchiliklarini muhokama qilish, rag‘batlantirish.

VI. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzuni to‘liq takrorlash va yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

O‘IBDO‘: _____

(imzo)

(sana)

veb-saytimiz: Zokirjon.com

Zokirjon.com. veb-sayiti orqali o'zingiz uchun kerakli hujjatlarni yuklab olishingiz mumkin.

Zokirjon Admin bilan

90-530-68-66, 91-397-77-37 nomerga murojaat qilishingiz, shu nomerdagi telegram orqali bog'lanishingiz nza456 yoki nza445 izlab telegramdan yozishingiz so'raladi.

Telegramda murojaatingizga o'z vaqtida javob beriladi

27 listdan iborat geografiya fanidan 9-sinf II chorak konspektini to'loq holda olish uchun telegramdan yozing.

Telegram kanalimiz:

@Maktablar_uchun_hujjatlar

To'lov uchun: UZCARD *880*9860230104973329*summa#

Plastik egasi Nabiyev Zokirjon

DIQQAT!!!

Sizga bu **OMONAT** qilib beriladi.
To'liq holda olganingizdan so'ng:
Faqat o'zingiz uchun foydalaning.
Hech kimga bermang hattoki eng yaqin insoningizga ham.
Internet orqali veb-saytlarga joylamang.
Kanal va gruppalariga tarqatmang.

**OMONATGA
HIYONAT QILMANG.**

Bizni hizmatdan foydalanib qulay imkoniyatga ega bo'ling!

Bizda maktablar uchun quydagi hujjatlar mavjud.

- 1. 1-11-Sinflar uchun kelajak soati ish reja va konspektlari**
- 2. 1-11-Sinflar uchun barcha fanlardan to'garak hujjatlari**
- 3. Sinf rahbar hujjatlari**
- 4. Metodbirlashma hujjatlari**
- 5. Ustama hujjatlari**
- 6. 1-11-Sinflar uchun barcha fanlardan konspektlar va tezislar**
- 7. 1-11-Sinflar uchun Ish rejalar (Taqvim mavzu rejalar)**
- 8. Maktab ish hujjatlari**
- 9. Direktor ish hujjatlari**
- 10. MMIBDO' ish hujjatlari**
- 11.O'IBDO' ish hujjatlari**
- 12.Psixolog hujjatlari**
- 13.Xotin-qizlar qo'mitasi ish hujjatlari**
- 14.Kutubxona mudirasi ish hujjatlari**
- 15.Besh tashabbus hujjatlari**
- 16. Ommalashtirish uchun dars ishlanmalar va ochiq dars ishlanmalar, taqdimotlar, slaydlar**